

Владан М. Мирковић
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
V.Mirkovic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-9995-8598

Љубомир С. Стајић
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Lj.Stajic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-7594-5741

Ненад П. Радивојевић
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Radivojevic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-0630-0632

ГЕОПОЛИТИЧКА ПОЗИЦИЈА НР КИНЕ – СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ¹

Сажетак: *Територија НР Кине традиционално је у геополитичким теоријама перципирана као део унутрашње коиненталне појасе који окружује језиро евроазијског континента. У овом појасу су рођени интереси поморских и коиненталних сила у намери да обезбеде глобалну доминацију. Наћи привредни и економски развој НР Кине у последње три деценије омогућио јој је покрећење иницијативе „Појас и пут“ која за последицу има геополитичко, економско, културно и инфраструктурно повезивање држава укључених у овај пројекат. Реализација планираних пројеката обезбедила би НР Кини излазак из географског обруча, коиненталним путем према западу и поморским путем истоку и југоистоку, чиме би јој биле ојачане геополитичке прејуреке да остане глобално доминантна сила и на коју и на*

¹ Рад је настао као резултат рада на научно-истраживачком пројекту „Правна традиција и нови правни изазови“, у 2024. години, а чији је носилац Правни факултет Универзитета у Новом Саду.

мору. У таквим околностима променили би се и традиционални геополитички обрасци и међународни поредак. С тим у вези у раду су анализирани фактори који утичу на геополитичку позицију НР Кине са научном проекцијом те позиције у случају њиховог остваривања иницијативе „Појас и пут“.

Кључне речи: *геополитика, НР Кина, међународни поредак, међународна безбедност, међународни односи, „Појас и пут“.*

УВОД

У класичним геополитичким теоријама НР Кина анализирана је као држава која је део унутрашњег копненог појаса који окружује језгро евроазијског континента и према томе место на коме се сукобљавају интереси Великих сила у намери да сачувају односно остваре глобалну доминацију. Према тим теоријама, НР Кина има неповољну геополитичку позицију из разлога што је на западу, северозападу и југу одвојена од суседних држава масивним планинским ланцима, пустињама и слабо насељеним областима, док јој је на истоку и југоистоку онемогућен приступ отвореном мору и главним поморским рутама. Ипак, нагли привредни и економски развој НР Кине у последње три деценије створио је услове за излазак из географског обруча и промену традиционалних геополитичких образаца.

НР Кина успела је да кроз економско-политичку сарадњу у оквиру БРИКС-а² и пројеката у оквиру иницијативе „Појас и пут“³ неповољне географске предиспозиције претвори у своје предности. Пројекти у областима путне и енергетске инфраструктуре, омогућиће НР Кини приступ богатим налазиштима енергената у централној Азији и Сибиру, затим да се копном преко Ирана, Русије и Турске повеже са европским државама, односно преко Пакистана, Мијанмара и држава на источној обали Африке са лукама на Индијском океану. Даље следи да би инфраструктурна повезаност подручја централне Азије са главним трговачким рутама утицала на смањење зависности од енергената из Персијског залива, а тиме можда и на смањење напетости и сукоба у овој регији. Поред тога, доступност најважнијег поморског трговачког пута преко лука у Пакистану и Мијанмару, смањио би потребу за транзит кроз мореуз Малака што би даље утицало и на смиривање тензија у овом делу света.

² БРИКС је међувладина организација основана 2006. године у циљу политичке и економске сарадње. Тренутно су чланице БРИКС-а: Русија, НР Кина, Индија, Бразил, Јужноафричка Република, Египат, Саудијска Арабија, Иран, Уједињени Арапски Емирати, Индонезија и Етиопија. Вид. сајт <https://infobrics.org/>, 5. фебруар 2025.

³ Вид. сајт <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/p/0T4ND13J.html>, 27. јануар 2025.

Укупност свих ових промена произвела би промену традиционалних геополитичких образаца, јер би виталну важности за светску доминацију имали копнени и поморски путеви и територије који су обухваћени иницијативом „Појас и пут“. Имајући у виду ове далекосежне последице, за предмет истраживања узета је тренутна геополитичка позиција НР Кине и могуће промене до којих би дошло услед успешне реализације иницијативе „Појас и пут“. У том смислу идентификовано је неколико научних проблема дефинисаних кроз следећа питања:

1. Која је тренутна геополитичка позиција НР Кине и шта на њу утиче?
2. Који фактори утичу на излазак НР Кине из географског обруча?
3. Које су последице успешне реализације иницијативе „Појас и пут“ по геополитичку позицију НР Кине и стање међународних односа?

Општа хипотеза рада гласи: Географска изолованост НР Кине утицала је да ова држава у условима економске и привредне експанзије покрене иницијативу „Појас и пут“. Успешна реализација довела би до (инфраструктурне, културне, економске и политичке) трансформације подручја на коме се иницијатива реализује, изласка НР Кине из географског обруча и промене традиционалних геополитичких образаца. У таквим околностима НР Кина стекла би могућност да утиче на обликовање међународног поретка и међународне безбедности. Циљеви истраживања су научни опис и објашњење тренутне геополитичке позиције НР Кине са елементима научне предикције њене геополитичке позиције услед успешне реализације иницијативе „Појас и пут“.

Ради верификације постављене хипотезе спроведено је истраживање на основу релевантне домаће и стране литературе у области геополитике, а потом и правних и безбедносних аката којима су утврђени стратешки интереси и позиције НР Кине. Применом научних метода анализе садржаја, нормативно – догматског метода, компаративног метода, анализе и синтезе и индукције и дедукције утврђене су релевантне чињенице и изведени закључци на основу који је хипотеза проверена.

ГЕОПОЛИТИЧКЕ ТЕОРИЈЕ

„У средишту проучавања геополитике је међусобни однос између географског простора, као територије на којој се налази једна или више држава и политичких одлука које се доводе у везу са положајем, обликом територије, рељефом и сл. Отуда геополитика представља науку која проучава утицај географских фактора на политичке одлуке односно њихову међузависност

у смислу тенденција тог утицаја без обзира на проток времена.⁴ Међу ауторима који су дали највећи допринос развоју и афирмацији геополитичке мисли, потребно је споменути Рудолфа Кјелена, Алфреда Махана, Халфорда Макиндера и Николаса Спајкмена.

Рудолф Кјелен (1864-1922) први је употребио термин „геополитика“, именујући тим термином науку о држави као географском организму. У свом раду *Држава као животињни облик* (*Der Staat Als Lebensform*)⁵ из 1916. године детаљно је изложио идеју о утицају бројних географских фактора на политику државе у конкретном простору. Сматрајући да постоји аналогија између државе и живог организма, на почетку Кјеленових геополитичких разматрања је граница која раздваја једну државу од друге и том приликом пружа безбедносне гаранције. У том смислу острвске државе представљају чист пример територијалне заокружености где морске обале пружају заштиту од других. С друге стране, чисто копнене државе константно су под притиском да ради сопствене безбедности успоставе границе које ће их заштитити, било да се ради о високим планинама, непроходним пустињама или морским површинама.

Ипак, за сваку врсту граница он поставља услове, па тако говори да планински венци не треба да буду такви да у потпуности прекину везу са суседним државама, односно да ни морске обале нису апсолутна заштита било због тога што изолованост државе поништава позитивна својства такве границе (нпр. удаљеност Новог Зеланда) односно да близина других морских обала захтева стварање мостобрана управо на тим суседним обалама (италијанска окупација Либије и Албаније пре Другог светског рата).

Кјелен даље анализира унутрашња својства географског простора сматрајући да територија државе треба да буде таква да обезбеди довољно услова (природна богатства и саобраћајне везе) за задовољење свих потреба њеног становништва да би била самодовољна, економски одржива и политички независна попут здравог организма. У том смислу нису сви делови територије једнако важни, јер не утичу једнако на задовољење потреба. Он сматра да је пад Београда 1915. године истовремено означио и пад Србије не због тога што је Београд главни град, већ због тога што је најзначанија (речна) лука од које зависи привреда Србије као потпуно копнене државе. Међутим, природна богатства и саобраћајне везе представљају само основу и претпоставку за задовољења потреба.

У вези унутрашњег својства територије Кјелен је извео закључак да постоји категорички политички императив да државе прошире своју територију и да се овде не ради о инстинкту за освајањем, већ о нагону за самоодржањем,

⁴ Љубомир Стајић, Владан Мирковић, „Историјске и савремене геополитичке тенденције Великих сила са посебним освртом на безбедност Републике Србије“, *Зборник рагова Правног факултета у Новом Саду*, 4/2022, 948.

⁵ Rudolf Kjellen, *Der Staat als Lebensform*, Verlag von H. Hirzel, Leipzig 1917.

који је природан и неопходан. Из Кјеленових идеја можемо закључити да је безбедност државе у средишту геополитике и да се она манифестује кроз физичку заштиту територије путем повољних природних граница и економску одрживост која проистиче из контроле подручја богатих сировинама односно подручја преко којих прелазе важни путни правци.

Алфред Махан (1840-1914) је у делу *Утицај поморске моћи на историју 1660-1783* (The Influence of Sea Power Upon History 1660-1783)⁶ тврдио да је одавно утврђена дубока повезаност између поморске трговине и снаге и моћи државе и да свака поморска сила настоји да обезбеди себи што више богатства и да у исто време другоме онемогући да то учини. Из тог разлога „историја поморских сила... представља сукоб између држава, међусобно ривалство и насиље које често кулминира ратом.“⁷ Морске површине по Махану представљају подручје преко кога прелазе трговачке руте које представљају транспортне правце којима се најбезбедније и најбрже стиже до одредишта. Свака пловидба морима је ризична и независно од супротности интереса поморски сила, па је контрола мореуза кроз које пролазе трговачке руте и контрола острва дуж трговачких рута која служе за одмор, одбрану и материјалну поуну од стратешког значаја за сваку поморску силу, што нам објашњава Маханову мисао да је историја поморских сила историја сукоба и ратовања око контроле трговачких рута.

Махан је анализу извора поморске моћи почео од географског положаја и констатовао је исто што и Кјелен, да су острвске државе у предности због тога што не морају да троше снагу на територијална проширења и освајања како би обезбедили добре границе и бољи територијални положај. Острвске државе осим што имају повољне границе и излаз на отворено море, у предности су и због тога што могу у конкретном случају да концентришу поморску силу против потенцијалног супарника и тиме очувају доминацију на мору. Исто тако острвске државе у зависности од потребе могу брзо и лако да концентришу односно дисперзују поморске снаге, за разлику од држава попут Француске или САД које имају потребу за две флоте чије спајање захтева пролаз кроз Гибралтарски мореуз односно Панамски канал.

Халфорд Макингер (1861-1947) је у раду *Географски сјојер историје* (The Geographical Pivot of History)⁸ из 1904. године изнео теорију по којој су народи који су контролисали евроазијско копно вековима утицали на судбину Европе и тиме вршили притисак на државе у приобалном подручју (Немачка, Аустрија, Турска, Индија и Кина), док су САД, Велика Британија, Јужна Африка, Аустралија и Јапан спољни односно острвски појас који

⁶ Alfred Thayer Mahan, *The Influence of Sea Power Upon History 1660-1783*, e-book, <http://www.blackmask.com>, 10. октобар 2024.

⁷ А. Т. Mahan, 3.

⁸ Halford Mackinder, „The Geographical Pivot of History“, *The Geographical Journal*, No. 4, Vol. XXIII, April 1904.

представља контратежу Руском царству које представља копнену силу која заузима стожерну област. Ако се Макиндрова теорија посматра кроз призмом Кјеленових закључака и Маханових принципа поморске доминације изводи се закључак да су територије које је Макиндер назвао унутрашњим или приобалним појасом заправо подручје чијом би контролом поморска сила задржала копнену силу унутар „географског кавеза“ у случају њене експанзије према Пацифику, централној Азији и јужној и средњој Европи и тако сачувала статус поморске силе.

Николас Спајкмен (1893-1943) у делу *Америчка стратегија у светској политици* (*America's Strategy in World Politics*)⁹, као Махан и Макиндер, полази од идеје о супротстављености поморских и копнених сила, али за разлику од Макиндера, Спајкмен је сматрао да услед јачања Немачке, Јапана и САД, притисак на централну копнену масу Евроазије врше поморске силе. Поприште борбе за светску моћ је подручје Евроазије и северне обале Африке и Аустралије. Спајкмен је ово подручје поделио у три концентричне зоне. Прву зону чини унутрашњи део односно језгро Евроазије коју окружује друга зона коју чини Скандинавија, западна и средња Европа, Балканско полуострво, Мала Азија, Арабијско полуострво, Иран, Ирак, Авганистан, Индија, данашњи Мијанмар и Тајланд, Кина, Кореја и источни Сибир. На ову копнену масу надовезује се трећа зона која је морски појас који се протеже од Балтичког и Северног мора, преко Средоземног и Црвеног мора и Индијског океана, до Јужног и Источног кинеског мора, све до Охотског мора. Обале северне Африке и Аустралије су део европског и азијског медитерана и чине саставни део ове поморске зоне.

Копнени и поморски појас који окружује језгро Евроазије служе као тампон зона односно мостобран поморским силама попут Велике Британије, САД и Јапана. У суштини полазне позиције у виду острвских и копнених држава су фиксирани, док се борба за светску доминацију састоји од доминације у тампон зони која омогућава поморским силама да задрже копнену силу у географском обручу односно да изађе на отворена мора и постане поморска сила и тиме угрози монопол постојећих поморских сила.

ГЕОПОЛИТИЧКА ПОЗИЦИЈА НР КИНЕ – СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

Геополитичка позиција НР Кине – стање

НР Кина налази се у југоисточној Азији у унутрашњем копненом појасу (тампон зона) који окружује језгро Евроазије и чија је контрола од виталног

⁹ Nicholas J. Spykman, *America's Strategy in World Politics, The United States And The Balance Of Power*, Harcourt, Brace & Co., New York, 1942.

интереса за копнене и поморске силе у циљу обезбеђивања светске доминације. Велика Британија је на врхунцу своје моћи, посредно или непосредно, контролисала све важне критичне тачке и територије у овом појасу, почев од Гибралтара, Малте, Кипра и Суецког канала, преко посета у Персијском заливу, Пакистана и Индије до лука Хонгконг и Веихај (налази се на улазу у залив Жутог мора у коме се налази Пекинг) у Кини.

Након Другог светског рата светска суперсила постају САД које у тампон зони почињу да примењују тзв. Труманову доктрину¹⁰ или доктрину обуздавања СССР, по којој се САД супротстављају свакој Совјетској намери да изађе на топла и отворена мора. У том смислу потребно је тумачити пријем Грчке и Турске у НАТО (1952)¹¹, подршку Ирану (до 1979), подршку Ираку у рату са Ираном (1980-1988), рат муџахедина против СССР у Авганистану (1979-1989), рат на подручју Вијетнама, Лаоса и Камбоџе (1955-1975) и рат у Кореји (1950-1953), контролу острва у Тихом океану (Маријанска острва) и одбрамбене савезе са Јапаном¹² и Јужном Корејом¹³.

Контрола тампон зоне није *a priori* усмерена према конкретној сили, већ према свакој држави која може да доведе у питање хегемонију САД. У том смислу Труманова доктрина и данас показује своју виталност, али сада у контексту потребе да се сузбије НР Кина која је у најважнијим стратешким документима представљена као главни противник САД у 21. веку.¹⁴ На безбедносном форуму у Аспену 2022. године НР Кина идентификована је као лидер антизападног блока сменивши на том месту Русију.¹⁵ Разлог промене перцепције о НР Кини је њено стално економско јачање. У Стратегији националне безбедности из 1999. године¹⁶ САД су изражавале намеру да помогну НР Кини да приступи Светској трговинској организацији како би отворили кинеско тржиште за америчке компаније и робу, да би у последњој

¹⁰ Department of State, Office of the Historian, *The Truman Doctrine*, 1947. <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>, 12. новембар 2024.

¹¹ *Cajun NATO, Шта је NATO?* https://www.nato.int/nato-welcome/index_mr.html, 29. новембар 2024.

¹² Ministry of Foreign Affairs of Japan, *Treaty of Mutual Cooperation and Security between Japan and the United States of America*. <https://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/ref/1.html>, 24. децембар 2024.

¹³ United States Forces Korea, *Mutual Defense Treaty between the United States of America and the Republic of Korea, October 1, 1953*. https://www.usfk.mil/portals/105/documents/sofa/h_mutual%20defense%20treaty_1953.pdf, 24. децембар 2024.

¹⁴ Emre Iseri, *The US Grand Strategy and the Eurasian Heartland in the Twenty-First Century*, *Geopolitics*, 14:1, 2009, 26-46, 34, DOI: 10.1080/14650040802578658.

¹⁵ Aspen Institute, *Towards a New Rules-Based Order*, Aspen Strategic Group, July 22-25, 2022.

¹⁶ *A National Security Strategy for a New Century*, the White House, 1999, Preface iv. <https://clintonwhitehouse5.archives.gov/media/pdf/nssr-1299.pdf>, 2. децембар 2024.

Стратегији националне безбедности из 2022. године, НР Кина била означена као *једина држава која жели и може да обликује међународни поредак*.¹⁷

САД су 2011. године, као одговор на јачање НР Кине, промениле тежиште спољне политике са Блиског истока на Пацифик, са јасно израженом намером да задрже ширење НР Кине и одрже постојећи однос моћи у овом делу света¹⁸ путем безбедносних споразума са Јапаном, Јужном Корејом, Аустралијом и Филипинима¹⁹ и развијањем међусобних односа између ових држава.²⁰ Док су одбрамбени савези са Јапаном и Јужном Корејом настали непосредно по завршетку Другог светског рата, САД су 2021. године иницирале стварање одбрамбеног савеза са Уједињеним Краљевством и Аустралијом ради пружања подршке „слободном и отвореном индопацифичком региону“.²¹ Стварна сврха савеза јесте да се кроз „унапређења аустралијских војних капацитета“²² задржи ширење утицаја НР Кине у региону Пацифика. САД, Велика Британија и Аустралија по Макинтеру припадају спољном острвском појасу, а у тренутку када НР Кина настоји да постане поморска и светска сила, контрола овог подручја постаје важна за сузбијања кинеске експанзије²³, на исти начин на који је путем контроле унутрашњег копненог појаса (где припада НР Кина) раније сузбијан руски, односно совјетски утицај.

Анализом географских фактора и компарацијом са законитостима Кјеленове теорије, изведен је закључак да је НР Кина пре свега копнена држава иако једним делом излази на морску обалу. Разлог за то је чињеница да се у близини кинеске обале налази већи број острва који није под контролом НР Кине и која јој онемогућавају слободан приступ отвореном мору. С друге стране копене границе тешко су проходне. На југу копнену границу чине

¹⁷ The National Security Strategy 2022 (NSS 2022), the White House, 23. Међутим, НР Кина је већ 2017. године у Стратегији националне безбедности и Стратегији одбране била идентификована као примарни стратешки супарник САД. Вид. *Anthony H. Cordesman, China's New 2019 Defense White Paper, Center for Strategic and International Studies*, July 24, 2019. <https://www.csis.org/analysis/chinas-new-2019-defense-white-paper>, 2. геџембар 2024.

¹⁸ Tahir Mahmood Azad, Muhammad Sadiq, Majid Ali Noonari, *Challenges to the US Asia Pivot Strategy, Asia Pacific*, 2023, Vol. 41, pp. 77 – 87.

¹⁹ Felix K. Chang, *US-Philippines Enhanced Defense Cooperation Agreement Revived*, Foreign Policy Research Institute, June 14, 2023. <https://www.fpri.org/article/2023/06/us-philippines-enhanced-defense-cooperation-agreement-revived/>, 10. јануар 2025.

²⁰ *National Security Strategy 2015, the White House*, 24. https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy_2.pdf, 2. геџембар 2024.

²¹ *US Department of Defense, AUKUS: The Trilateral Security Partnership Between Australia, UK and US*. <https://www.defense.gov/Spotlights/AUKUS/>, 26. јануар 2025.

²² Lia Aulia Lubis, Anak Agung Banyu, Rizerius Eko Hadisancoko, *The Role of AUKUS in Australia's Military Capacity, East Asian Journal of Multidisciplinary Research (EAJMR)*, Vol. 3, No. 8, 2024 : 3609 – 3618.

²³ Вид. Piotr Mickiewicz, *Aukus as an Effective Response to the Prospective Limitation of American Domination in the Indo-Pacific, Torun International Studies*, Vol. 1, No. 18, 2023, pp. 25–38. DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TIS.2023.011>.

Хималаји који одвајају Кину од Индије, Бутана и Непала, на истоку и северу су пустиње Такламакан и Гоби и Алтајске планине, а у североисточном делу река Амур одваја Кину од Русије. Поред граница, велики део површине НР Кине, пре свега провинције на западу и северу, представљају планинске, пустињске и степске области које су слабо насељене и развијене. Отуда су и привреда, саобраћајна инфраструктура и становништво традиционално концентрисани у долинама три велике реке (Меконг, Јангце и Хоангхо) и на морској обали из чега је изведен закључак²⁴ да провинције на обали и југоистоку НР Кине представљају виталне области из угла економске и политичке моћи.

Према Кјеленовој теорији, свака држава тежи да обухвати ону територију која јој је потребна да задовољи све њене потребе. Упркос уобичајеном и у јавном дискурсу прихваћеном наративу да је НР Кина друга економија у свету, подаци Светске банке за 2023. годину показују да је БДП НР Кине коригован за паритет куповне снаге први у свету са приближно 35 билиона долара, а да потом следе САД са приближно 27 билиона долара²⁵. Према овим подацима НР Кина представља прву економију света, а за њено нормално функционисање и раст потребна је велика количина енергената.²⁶ Према подацима америчке Службе за податке из области енергетике (ЕИА) за 2023. годину укупна производња енергије у НР Кини је 126 567 квадриљона Вту, а потрошња 161 897 квадриљона Вту²⁷ што значи да постоји дефицит који је потребно надокнадити увозом. Дефицит постоји у вези производње и потрошње угља, нуклеарне енергије и природног гаса,²⁸ док је највећа разлика у

²⁴ Овакав закључак изведен је на основу показатеља који су наведени у: *CIA the World Factbook – China*. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/china/#people-and-society>, 3. фебруар 2025.

²⁵ Упор. *Focus Economics – The Top 10 Largest Economies in the World in 2025*. <https://www.focus-economics.com/blog/the-largest-economies-in-the-world/> и *Каиџега џрофесора Зеца, Ћосиј Дејан Шошких – Да ли су санкције Русији усјешне? 1. geo*. <https://www.youtube.com/watch?v=AoJnOqQrxKc>, 28. јануар 2025.

²⁶ Велика количина енергената је потребна како би се очувала и унапредила њена економска и енергетска безбедност. Више о економској и енергетској безбедности вид. Горан Милошевић, Љубомир Стајић, *Економска безбедност*, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад 2022; Марко Парезановић, *Енергетска безбедност*, Нова српска политичка мисао, Београд 2014; Љубомир Стајић, *Енергетска безбедност у сисјему националне безбедности Србије*, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад 2022.

²⁷ Вту је ознака за Британску термалну јединицу која је по ЕИА мера топлотног садржаја горива или извора енергије. Један Вту је количина топлоте потребна да се температура једне фунте течне воде подигне за 1° Фаренхајта (Ф) на температури на којој вода има највећу густину (приближно 39° Ф). Једноставније, Вту је приближно једнака енергији која се ослободи сагоревањем једне шибице. Извор сајт *US Energy Information Administration*. <https://www.eia.gov/international/overview/country/CHN>, 19. гејембар 2024.

²⁸ Повећање потрошње природног гаса као еколошки прихватљивијег енергента је нарочито битно за остваривање националне безбедности НР Кине. Остваривање енергетске

производњи и потрошњи нафте (производња 8 983 Btu, а потрошња 32 244 Btu). Највише нафте НР Кина увози²⁹ из Русије и Саудијске Арабије, а гаса из Туркменистана и Русије. За разлику од Русије са којом се граничи, НР Кина трговачку везу са Саудијском Арабијом успоставља путем најпрометнијег и значајнијег поморског пута на коме се као критичне тачке налазе мореузи Баб ел Мандем на изласку из Црвеног мора, Хормуз на изласку из Персијског залива и Малака на изласку из Индијског океана.

Кинеска инфраструктура је, због географске изолованости и неприступачности западних провинција, усмерена према обали и истоку. Међутим, НР Кина нема слободан приступ отвореном мору, јер је ограничена унутрашњим и спољним географским обручем. Унутрашњи географски обруч протеже се на северу од Корејског полуострва, а потом иде преко Јапана, Тајвана, Филипина, Индонезије и Малезије до мореуза Малака. Успешна реинтеграција Тајвана суочила би НР Кину са проблемом изласка из спољног географског обруча који чине јапанска и америчка острва и прекоморски поседи Француске и Уједињеног Краљевства, као америчких савезника и чланица НАТО-а и Аустралија. Компарацијом географских фактора и Маханових елемената поморске моће изведен је закључак да НР Кина у овом тренутку није поморска сила из разлога што нема приступ отвореним морима и што су за НР Кину најважнији поморски путеви и критичне тачке под контролом других држава.

Геополитичка позиција НР Кине – перспективе

Анализом геополитичких теорија и применом главних законитости на случај НР Кине изведен је закључак да НР Кина мора да изађе из географског обруча да би постала сила која може да преобликује међународни поредак. Бжежински је 2013. писао да су кључни стратешки (геополитички и економски) интереси НР Кине везани за излазак из географског обруча који је формиран на истоку континента америчким савезништвом са Јапаном, Јужном Корејом, Тајваном, Филипинима и другим држава чланицама АСЕАН-а,³⁰ затим приступ Индијском океану кроз мореуз Малака и/или преко Пакистана и политичко

безбедности НР Кине, која се претежно заснива на употреби фосилних горива (угља и нафте), у великој мери утиче и на остваривање (односно угрожавање) њене еколошке безбедности и у супротности је са циљевима одрживог развоја. Више о томе вид. Љубомир Стајић, Радивојевић Ненад, Мирковић Владан, „Геополитички аспекти угрожавања енергетске безбедности и безбедности животне средине“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 1/2020, 21–38 и Ненад Радивојевић, *Основи еколошке безбедности*, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад 2022.

²⁹ Е. Iseri, 41.

³⁰ АСЕАН је међувладина организација коју чини 10 држава из подручја југоисточне Азије односно онога што се у геополитичкој теорији назива азијски Медитеран. Основан је

и економско присуство у блискоисточним, средњеазијским и афричким државама богатим сировинама³¹. Ова геополитичка опредељења постала су саставни део кинеског тзв. свеобухватног приступа националној безбедности³² који је представљен 2014. године и који, између осталог, укључује територијални интегритет, економски суверенитет, приступ кључним тачкама на главним трговинским рутама, приступ областима богатим природним ресурсима који су важни за развој НР Кине и приступ поларном (арктичком) подручју.

Излазак из географског обруча могуће је извести у два правца, први је ка истоку и југоистоку поморским путем, а други правац је према западу инфраструктурним пројектима и економско – политичким партнерством у оквиру иницијативе „Појас и пут“. Излазак на отворена мора по Кјелену представља мотив првог реда сваке копене државе. НР Кина може изаћи из географског обруча на истоку на неколико начина и на неколико тачака. НР Кина је на истоку ограничена географским обручем који формирају унутрашња мора (Жуто море, Источно и Јужно кинеско море), острва у унутрашњим морима на којима територијалне претензије има више држава и острвске државе попут Јапана и Филипина.

Жуто море је унутрашње море на коме се налазе морске границе Северне Кореје, Јужне Кореје и Кине, при чему је Јужна Кореја у одбрамбеном савезу са САД као поморском силом која жели да задржи НР Кину у географском обручу и искључи јој приступ Пацифику као отвореном мору. Међутим, НР Кине овде нема нерешене спорове са суседима нити би контрола целог Корејског полуострва у геополитичком смислу довело НР Кину на отворено море, јер је Корејско полуострво на истоку ограничено Јапанским морем и највећим јапанским острвима.

Источно кинеско море на истоку и југу ограничено је Тајваном, јапанским острвом Кјушу и великим бројем мањих острва које припадају јапанским префектурама Окинава и Кагошима. На овом подручју НР Кина има претензије на острва Диаоју Дао (кин.) односно Сенкаку острва (јап.), која се налазе североисточно од Тајвана и у непосредној су близини јапанских острва у префектури Окинава на којима САД имају војну базу. Званични став САД је да су дужне да пруже војну помоћ Јапану у случају напада на ова острва у складу са постојећим одбрамбеним споразумом³³.

1967. године, а данас га чине Индонезија, Малезија, Филипини, Сингапур, Тајланд, Брунеј, Лаос, Вијетнам, Камбоџа и Мијанмар. Вид. сајт <https://asean.org/>, 30. јануар 2025.

³¹ Збигњев Бжежински, *Америка – Кина и судбина свеиџа*, Албатрос плус, Београд 2013, 174-175.

³² Katja Drinhausen, Helena Legarda, *Xi's "comprehensive national security" framework shapes China's behavior at home and abroad*, Mercator Institute for China Studies, September 15, 2022, 11.

³³ *Asahi Shimbun*, Panetta tells China that Senkakus under Japan-US Security Treaty, *Vietnam News*, September 22, 2012. <https://namvietnews.wordpress.com/2012/09/22/panetta-tells-china-that-senkakus-under-japan-u-s-security-treaty/>, 19. јануар 2025.

НР Кина сматра Тајван делом своје свете територије. Идеја о поновном уједињењу Тајвана са континенталним делом Кине јавила се 1955. године од када датира идеја о концепту „једне државе и два система“³⁴. У преамбули Устава НР Кине пише да је Тајван саставни део њене територије и да је света дужност сваког Кинеза да ради на поновном уједињењу.³⁵ У марту 2005. године донет је закон (Anti-Secession Law) којим се забрањује сецесија Тајвана, промовише мирно уједињење и територијални интегритет Кине из разлога што постоји једна Кина којој припадају континентални део Кине и Тајван.³⁶ С друге стране, Тајван нема безбедносне гаранције САД какве има Јапан нити има формалне дипломатске односе са САД, али зато САД преко Америчког института у Тајвану³⁷ утичу на одбрамбено и свако друго јачање Тајвана. Тајван је међу највећим корисницима америчке војне и економске помоћи и по номиналним износима, помоћ која је дата Тајвану у периоду 1950-2022. скоро је изједначена по обиму америчке помоћи која је у истом периоду дата Јапану и Израелу,³⁸ што говори о значају Тајвана за америчку стратегију обуздавања НР Кине.

На ширем геополитичком плану контрола Тајвана не би НР Кини донела слободан приступ отвореним морима из разлога што Тајван представља западну тачку Филипинског мора које је на истоку омеђено јапанским острвима Огасавара и америчким Северним Маријанским острвима, при чему се на једном од тих острва (Гуам) налази америчка војна база. Даље на истоку и југоистоку налазе се Хаваји односно француске и енглеске прекоморске територије. У том смислу САД самостално или преко Јапана и НАТО чланица затварају НР Кини приступ Тихом океану и контролишу главне трговачке руте ка Северној и Јужној Америци.

Најдинамичнија геополитичка ситуација тренутно је у Јужном кинеском мору које је на североистоку затворено Тајваном, на северу НР Кином, на истоку је затворено Филипинима, Малезијом и Борнеом, док је на југу, западу и југозападу затворено Вијетнамом, Тајландом, Малезијом, Индонезијом

³⁴ *The People's Republic of China, the Ministry of Foreign Affairs*. https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/wjls/3604_665547/202405/t20240531_11367561.html, 28. новембар 2024.

³⁵ *The People's Republic of China, the State Council, the Constitution 1982*. https://english.www.gov.cn/archive/lawsregulations/201911/20/content_WS5ed8856ec6d0b3f0e9499913.html, 28. новембар 2024.

³⁶ Вид. *Anti-Secession Law, Ar. 2, 3*. <http://eng.mod.gov.cn/xb/Publications/LR/4888396.html>, 28. новембар 2024.

³⁷ *Saig American Institute in Taiwan*. <https://www.ait.org.tw/policy-history/u-s-taiwan-relations/>, 18. јануар 2025.

³⁸ *Jonathan Masters, Will Mellow, US Military Support in Five Charts, Council on Foreign Relations, September 25, 2024*. <https://www.cfr.org/article/us-military-support-taiwan-five-charts>, 19. јануар 2025.

и Сингапуром. Кина још од 1947. године³⁹ полаже право и на готово сва острва и гребене у Јужном кинеском мору. На сајту SinoMaps Press-а⁴⁰, националне установе која је овлашћена да објављује карту НР Кине, 2024. године објављена је карта НР Кине по којој НР Кину чине не само Тајван, већ и сва острва и гребени унутар тзв. „линије десет цртица“ (ten dash lines). Међутим, на ова острва територијалне претензије имају и суседне државе које су чланице АСЕАН-а. С друге стране, у кинеској војној стратегији из 2015. године пише да је кинеска војна стратегија дефанзивна, али да неке од суседних држава предузимају провокативне акције којим јачају војно присуство на окупираним гребенима и острвима у Јужном кинеском мору чиме угрожавају кинески територијални интегритет и поморске интересе.⁴¹

Поморски пут из Јужног кинеског мора ка Индијском океану води јужно од поменутих острва према мореузу Малака за чију контролу су важне Малезија, Индонезија и Сингапур. У геополитичком смислу кинеска контрола поменутих острва у Јужном кинеском мору је оправдана, јер се тиме ствара мостобран којим се смањује притисак на кинеско копно. Поред тога, поред ових острва пролази најважнија трговачка рута у овом делу света, која је посебно важна за привреду и економију НР Кине. Ипак, поседовање ових острва има ограничен геополитички значај, јер њиховим поседовањем НР Кина и даље нема слободан излаз из Јужног кинеског мора.

Једини начин да НР Кина поморским путем изађе из географског обруча на истоку и југоистоку је посредно кроз војно-политичка и економска партнерства⁴² у оквиру БРИКС-а или индивидуалним партнерствима са неком од држава које чине унутрашњи географски обруч. Приступање Индонезије БРИКС-у 1. јануара 2025. године ствара повољне услове за НР Кину у овом смислу. Међутим, односи у БРИКС-у нису хармонизовани као у нпр. НАТО-у, посебно у ситуацији када на простору југоисточне Азије постоји АСЕАН и када између НР Кине и Индије постоје нерешени спорови.⁴³

³⁹ Justice Antonio Carpio, *The South China Sea Dispute, Presentation*. <https://tile.loc.gov/storage-services/service/gdc/gdcovop/2017357527/2017357527.pdf>, 4. новембар 2024.

⁴⁰ SinoMaps Press. <https://www.sinomaps.com/english/PHOTO/home/Ishitu/034--035%20%E4%B4%A9%E6%B4%B2%EF%BC%88%E6%B4%B2%E5%9B%BE%EF%BC%89.jpg.html>, 16. јануар 2025.

⁴¹ Ministry of National Defense of the People's Republic of China, *China's Military Strategy* 2015. <http://eng.mod.gov.cn/xb/Publications/WhitePapers/4887928.html>, 19. јануар 2025.

⁴² Кинеска улагања у Африку и Пацифик, вид. Bob Jurriaan Van Grieken, Jaroslaw Kantorowicz, *Debunking Myths about China The Determinants of China's Official Financing to the Pacific, Geopolitics*, 26:3, 2021, 861-888, DOI: 10.1080/14650045.2019.1654459.

⁴³ Sayedur Rahman, *The Belt and Road Initiative Geo-strategically its Impact and Implications for the Region of South Asia, Contemporary Research: An Interdisciplinary Academic Journal*, 2024, vol. 7 (2): 153-173.

НР Кина је 2013. године, у намери да изађе из географског обруча, одвојено покренула две иницијативе, Пут свиле – економски појас и Поморски пут свиле, које су постале део јединственог пројекта односно иницијативе назване „Појас и пут“.⁴⁴ Идеја је да се кроз инфраструктурно повезивање (изградња путева, железнице, аеродрома, лука) и успостављање слободних економских зона дуж ових саобраћајница, створе услови за економско повезивање и јачање држава (економски коридори) обухваћених иницијативом. Иницијатива „Појас и пут“ путем неколико економских коридора треба да повеже НР Кину са Европом и источном Африком као одредиштима кинеске робе, Персијским заливом, централном Азијом и Русијом, као подручјима богатим енергентима⁴⁵ и Индокином, чиме би настало јединствено економско подручје у коме би НР Кина имала доминантан утицај.

Копнена рута ишла би преко бивших совјетских држава из централне Азије, Ирана, Турске, Бугарске, Румуније, Украјине до Москве, а потом преко Белорусије, Пољске и Немачке до луке Роттердам и на крају до Венеције. У Венецији би се завршавао поморски пут који би кретао од луке Фужоу, затим би ишао Јужним кинеским морем кроз мореуз Малака до Калкуте и Коломба, а одатле до лука у Пакистану и даље кроз Хормуз у Персијски залив односно до држава у источној Африци и даље кроз Црвено море и Медитеран до Атине и Венеције.⁴⁶

Поморска и копнена рута имале би додирне тачке у лукама Индије, Мијанмара и Пакистана које би путном инфраструктуром биле повезане са градовима из различитих делова НР Кине. Из тог разлога НР Кина је 2013. године иницирала Кинеско-пакистански економски коридор који би требало да споји пакистанске луке Гвадар и Карачи које се налазе на обали Арабијског мора са Кашгаром који се налази на крајњем западу НР Кине. У ову сврху предвиђена је изградња и реконструкција мреже путева и пруга и формирање неколико слободних економских зона унутар Пакистана.⁴⁷ Овим коридором би и ресурсима богатим државама централне Азије⁴⁸ био отворен

⁴⁴ Yose Rizal Damuri, Vidhyandika Perkasa, Raymond Atje, Fajar Hirawan, *Perceptions and Readiness of Indonesia Towards the Belt and Road Initiative*, Center for Strategic and International Studies, Jakarta, 2019, 1.

⁴⁵ Jean-Marc F. Blanchard, Colin Flint, *The Geopolitics of China's Maritime Silk Road Initiative*, *Geopolitics*, 22:2, 223–245, 2017, 230. DOI: 10.1080/14650045.2017.1291503.

⁴⁶ Вид. J. F. Blanchard, C. Flint, 226 и E. Iseri, 42, 43.

⁴⁷ Кинеско-пакистански економски коридор из 2013. <https://cpec.gov.pk/introduction/1>, 22. јануар 2025. Такође вид. Helen Wei Zheng, Stefan Bouzarovski, Sarah Knuth, Mathaios Panteli, Seth Schindler, Kevin Ward & Joe Williams, *Interrogating China's Global Urban Presence*, *Geopolitics*, 28:1, 2023, 310–332, 317. DOI: 10.1080/14650045.2021.1901084.

⁴⁸ Ко контролише нафтоводе и гасоводе тај контролише енергију, а ко контролише енергију контролише Евроазију. E. Iseri, 43.

пут према лукама на отвореним морима које су у непосредној близини стратешки важног мореуза Хормуз и поморског пута који кроз њега пролази.

НР Кина је још 1999. године иницирала економски коридор са Мијанмаром, Индијом и Бангладешом.⁴⁹ Међутим, кинеско-пакистански коридор који пролази кроз област Кашмира око кога Индија и Пакистан имају вишедеценијски спор⁵⁰, довела је до уздржаности Индије у реализацији пројекта са НР Кином. Из тог разлога, НР Кина је иницирала одвојен економски коридор са Мијанмаром⁵¹ који би требало да повеже луку Јангон са јужном кинеском провинцијом Јунан. НР Кина би посредством ове луке и путном инфраструктуром обезбедила везу са кинеским копном, скратила руту транспорта и избегла мореуз Малаку. Поред ових држава, до децембра 2023. године Меморандум о сарадњи којим се приступа у Иницијативу потписало је 151 држава, од којих се 146 држава сматра чланицама ове Иницијативе.⁵²

Посматрано из угла географије, НР Кина би се најлакше могла повезати са Европом преко Русије са којом се граничи и са којом реализује неке важне пројекте у области енергетике као што је гасовод „Снага Сибира“.⁵³ Штавише, планиран је развој економског коридора који би повезао НР Кину са Русијом и Монголијом.⁵⁴ У перспективи би НР Кина у сарадњи са Русијом могла да обезбеди и несметан приступ арктичком поморском путу⁵⁵ (што већ представља стратешки циљ) и да тако дође до луке Ротердам. Међутим, посматрано из угла геополитике, обе руте „Појаса и пута“ пролазе преко и повезују копнени и поморски део тампон зоне око језгра Евроазије, чија је контрола од виталне важности за успостављање глобалне доминације. „Појас и пут“ у том смислу немају за циљ само изградњу путне инфраструктуре⁵⁶, већ стварање економски, инфраструктурно и на крају политички и безбедносно повезаног региона у коме би кинески утицај био доминантан.

⁴⁹ Rangan Dutta, North East and the China-Myanmar Economic Corridor (CMEC), *ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security*, Issue No. 529 Jan 2018.

⁵⁰ Вид. S. Rahman.

⁵¹ Mohd Aminul Karim, Faria Islam, Bangladesh–China–India–Myanmar (BCIM) Economic Corridor: Challenges and Prospects, *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 30, No. 2, June 2018, 283–302.

⁵² Green Finance and Development Center, *Countries on the Belt and Road Initiative (BRI)*, <https://greenfdc.org/countries-of-the-belt-and-road-initiative-bri/>, 2. фебруар 2025.

⁵³ „Гасовод „Снага Сибира“ представља највећи систем за транспорт гаса на истоку Русије, који допрема природни гас из поља у Иркутској области и поља у Републици Јакутији, домаћим потрошачима на самом истоку Русије, а и потрошачима у Кини.“ *Гасовод „Снага Сибира“ – Карактеристике, завршетак и утицај*, Енергетски портал, 4.12. 2024. <https://energetskiportal.rs/gasovod-snaga-sibira-karakteristike-zavrsetak-i-uticaj/>, 23. јануар 2025.

⁵⁴ S. Rahman, 158.

⁵⁵ Вид. Atlantic Portal.Org, <https://arcticportal.org/shipping-portlet/shipping-routes>, 5. фебруар 2025.

⁵⁶ Упоред. J. F. Blanchard, C. Flint, 226 и E. Iseri, 39.

Успешна реализација ове иницијативе, која је планирана за 2049. годину, значила би нови међународни поредак⁵⁷ и потпуно другачију геополитичку перспективу. Постојећи унутрашњи појас око евроазијског језгра постао би централно подручје за контролу света у смислу да НР Кина, као доминантна сила у овом подручју, контролише приступ отвореном мору евроазијским копненим силама односно поморским силама приступ евроазијском копну. Макиндеров спољашњи острвски појас (Аустралија, Велика Британија, амерички континент и југ Африке), постао би нова тампон зона, у којој би САД покушале да сузбију утицај НР Кине и обратно.

У остваривању овог амбициозног циља, НР Кина се суочава са неколико проблема. На безбедносном форуму у Аспену 2022. године наведено је да кинеска економска улагања у државама укљученим у Иницијативу не прате и политички утицај у њима.⁵⁸ Не улазећи у тачност оцене о обиму утицаја, ово је важно напоменути из разлога што је Иницијативом обухваћен велики број држава, а довољно је да нека од њих донесе одлуке које нису у складу са кинеским интересима.⁵⁹ Међутим, оцена из Аспена може бити и тачна у овом тренутку, али најисправнији закључак може се извести по окончању свих пројеката у оквиру Иницијативе.

Друго, велики део подручја обухваћен Иницијативом припада државама БРИКС-а, од којих НР Кина посебно са Индијом има нерешене спорове који доводе у питање интерес економске сарадње. Отуда би интерес свих чланица, а посебно НР Кине, требало да погодује јачању односа у оквиру БРИКС-а у правцу превазилажења билатералних спорова у корист заједничког интереса у виду стварања јединственог и политички кохерентног подручја. Стварање политички кохерентног подручја Евроазије означило би промену светског поретка и односа моћи и омогућило би НР Кини и свим другим чланицама да кроз сарадњу „ослободе“ своје економске потенцијале на широком подручју од Владивостока до Европе и максимизују остваривање својих националних интереса.

⁵⁷ H. W. Zheng et al., 319.

⁵⁸ Aspen Institute, 45. Поред тога вид. студију Erik Brattberg, Philippe Le Corre, Paul Stronksi, Thomas de Waal, China's Influence in Southeastern, Central and Eastern Europe, Carnegie Endowment for International Peace, Washington, October 2021.

⁵⁹ Панама контролише Панамски канал као најважнији поморски пролаз у овом делу света, а почеком 2025. године најавила је да ће напустити иницијативу „Појас и пут“. *Панама се повлачи из иницијативе „Појас и пут“*, Кина незадовољна, РТ Војводине, 7. фебруар 2025. https://www.rtv.rs/sr_lat/svet/panama-se-povlaci-iz-inicijative-pojas-i-put-kina-nezadovoljna_1604665.html, 8. фебруар 2025. Ова одлука дошла је свега неколико дана након што је амерички министар спољних послова Марк Рубио разговарао са председником Панаме коме је пренео незадовољство САД због кинеског утицаја на Панамски канал. *Рубио: Кинески утицај на Панамски канал представља претњу*, РТ Војводина, 2. фебруар 2025. https://www.rtv.rs/sr_lat/svet/rubio-kineski-uticaj-na-panamski-kanal-predstavlja-pretnju_1603404.html, 8. фебруар 2025.

ЗАКЉУЧАК

У последње три деценије НР Кина прешла је пут од економије којој је потребна помоћ да се укључи на светско тржиште, до државе која једина има могућност да изазове глобалну доминацију САД и да преобликује свет. Таква могућност проистекла је из економског и привредног преимућства које је стрпљиво стицано у геополитичким околностима у којима је НР Кина имала подређену улогу. Ово преимућство засновано је на великој потрошњи енергената чији је стабилан и редован прилив питање од националне безбедности. С друге стране, област централне Азије из које НР Кина увози највише природног гаса дуго је била тешко приступачна, док је поморски пут којим се допрема нафта из Персијског залива, под контролом других (ривалских) држава.

У таквим околностима НР Кина 2013. године покренула је иницијативу „Појас и пут“, која обухвата поморску и копнену руту. Иницијатива има за циљ да НР Кину у инфраструктурном, културном, економском и политичком смислу повеже са областима богатим енергентима (централна Азија, Сибир, Персијски залив), лукама на отвореним морима (Индијски океан) и државама са којима се врши најинтензивнија економска размена (Европа, источна Африка). Успешна реализација иницијативе „Појас и пут“ омогућила би да НР Кина преко лука у Пакистану и Мијанмару изађе из географског обруча на отворена мора и главни поморски пут у овом делу. Овиме би НР Кина могла да избегне мореуз Малака и да транспорт других држава преусмери на нове путне правце. Инфраструктурни пројекти у државама централне Азије отворили би ове области према НР Кини, али и остатку света, чиме би ојачао њихов геополитички и стратешки значај, док би значај неких других подручја опао. НР Кина би контролом нафтовода и гасовода и друге путне инфраструктуре, заједно са Русијом, остварила контролу над енергијом, а тиме и Евроазијом.

Из наведених разлога дошло би до редифинисања геополитичких позиција и образаца на начин да унутрашњи копнени појас у коме се налази НР Кина постане доминантан из разлога што би НР Кина, с једне стране, могла да контролише излаз копнених сила на отворена мора, а са друге стране да поморским силама контролише приступ копненој маси Евроазије. Полазећи од чињеница које су утврђене истраживањем изведен је закључак да је полазна хипотеза рада потврђена, односно да би успешна реализација иницијативе „Појас и пут“ довела до (инфраструктурне, културне, економске и на крају политичке и безбедносне) трансформације подручја на коме се Иницијатива реализује, изласка НР Кине из географског обруча и промене традиционалних геополитичких образаца.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

- Alfred Thayer Mahan, *The Influence of Sea Power Upon History 1660-1783*, e-book. Aspen Institute, Towards a New Rules-Based Order, Aspen Strategic Group, July 22-25, 2022.
- Bob Jurriaan Van Grieken, Jaroslaw Kantorowicz, Debunking Myths about China The Determinants of China's Official Financing to the Pacific, *Geopolitics*, 26:3, 2021, 861-888, DOI: 10.1080/14650045.2019.1654459.
- Emre Iseri, The US Grand Strategy and the Eurasian Heartland in the Twenty-First Century, *Geopolitics*, 14:1, 2009, 26-46, 34, DOI: 10.1080/14650040802578658.
- Erik Brattberg, Philippe Le Corre, Paul Stronski, Thomas de Waal, China's Influence in Southeastern, Central and Eastern Europe, Carnegie Endowment for International Peace, Washington, October 2021.
- Горан Милошевић, Љубомир Стајић, *Економска безбедносћ*, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад 2022.
- Halford Mackinder, „The Geographical Pivot of History“, *The Geographical Journal*, No. 4, Vol. XXIII, April 1904.
- Helen Wei Zheng, Stefan Bouzarovski, Sarah Knuth, Mathaios Panteli, Seth Schindler, Kevin Ward & Joe Williams, Interrogating China's Global Urban Presence, *Geopolitics*, 28:1, 2023, 310-332, 317. DOI: 10.1080/14650045.2021.1901084.
- Jean-Marc F. Blanchard, Colin Flint, The Geopolitics of China's Maritime Silk Road Initiative, *Geopolitics*, 22:2, 223-245, 2017, 230. DOI: 10.1080/14650045.2017.1291503.
- Katja Drinhausen, Helena Legarda, *Xi's "comprehensive national security" framework shapes China's behavior at home and abroad*, Mercator Institute for China Studies, September 15, 2022.
- Lia Aulia Lubis, Anak Agung Banyu, Rizerius Eko Hadisancoko, The Role of AUKUS in Australia's Military Capacity, *East Asian Journal of Multidisciplinary Research (EAJMR)*, Vol. 3, No. 8, 2024 : 3609 – 3618.
- Љубомир Стајић, *Енергетска безбедносћ у сис­тему националне безбеднос­ћи Србије*, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад 2022.
- Љубомир Стајић, Владан Мирковић, „Историјске и савремене геополитичке тенденције Великих сила са посебним освртом на безбедност Републике Србије“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 4/2022, 946-964.
- Љубомир Стајић, Радивојевић Ненад, Мирковић Владан, „Геополитички аспекти угрожавања енергетске безбедности и безбедности животне средине“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 1/2020, 21-38.
- Марко Парезановић, *Енергетска безбедносћ*, Нова српска политичка мисао, Београд 2014.
- Mohd Aminul Karim, Faria Islam, Bangladesh–China–India–Myanmar (BCIM) Economic Corridor: Challenges and Prospects, *The Korean Journal of Defense Analysis*, Vol. 30, No. 2, June 2018, 283–302.
- Ненад Радивојевић, *Основи еколошке безбеднос­ћи*, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад 2022.
- Nicholas J. Spykman, *America's Strategy in World Politics, The United States And The Balance Of Power*, Harcourt, Brace & Co., New York, 1942.

- Piotr Mickiewicz, Aukus as an Effective Response to the Prospective Limitation of American Domination in the Indo-Pacific, *Torun International Studies*, Vol. 1, No. 18, 2023, pp. 25–38. DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TIS.2023.011>.
- Rangan Dutta, North East and the China-Myanmar Economic Corridor (CMEC), *ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security*, Issue No. 529 Jan 2018.
- Rudolf Kjellen, *Der Staat als Lebensform*, Verlag von H. Hirzel, Leipzig 1917.
- Sayedur Rahman, The Belt and Road Initiative Geo-strategically its Impact and Implications for the Region of South Asia, *Contemporary Research: An Interdisciplinary Academic Journal*, 2024, vol. 7 (2): 153-173.
- Tahir Mahmood Azad, Muhammad Sadiq, Majid Ali Noonari, Challenges to the US Asia Pivot Strategy, *Asia Pacific*, 2023, Vol. 41, pp. 77 – 87.
- Збигњев Бжежински, *Америка – Кина и судбина свејта*, Албатрос плус, Београд 2013.
- Yose Rizal Damuri, Vidhyandika Perkasa, Raymond Atje, Fajar Hirawan, *Perceptions and Readiness of Indonesia Towards the Belt and Road Initiative*, Center for Strategic and International Studies, Jakarta, 2019.
- Интернет извори
- A National Security Strategy for a New Century, the White House, 1999, Preface iv. <https://clintonwhitehouse5.archives.gov/media/pdf/nssr-1299.pdf>.
- Anthony H. Cordesman, China's New 2019 Defense White Paper, Center for Strategic and International Studies, July 24, 2019. <https://www.csis.org/analysis/chinas-new-2019-defense-white-paper>.
- Anti-Secession Law, Ar. 2, 3. <http://eng.mod.gov.cn/xb/Publications/LR/4888396.html>.
- Asahi Shimbun, Panetta tells China that Senkakus under Japan-US Security Treaty, Vietnam News, September 22, 2012. <https://namvietnews.wordpress.com/2012/09/22/panetta-tells-china-that-senkakus-under-japan-u-s-security-treaty/>.
- Atlantic Portal.Org, <https://arcticportal.org/shipping-portlet/shipping-routes>.
- CIA the World Factbook – China. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/china/#people-and-society>.
- Department of State, Office of the Historian, The Truman Doctrine, 1947. <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>.
- Felix K. Chang, US-Philippines Enhanced Defense Cooperation Agreement Revived, Foreign Policy Research Institute, June 14, 2023. <https://www.fpri.org/article/2023/06/us-philippines-enhanced-defense-cooperation-agreement-revived/>.
- Focus Economics – The Top 10 Largest Economies in the World in 2025. <https://www.focus-economics.com/blog/the-largest-economies-in-the-world/>.
- Green Finance and Development Center, Countries on the Belt and Road Initiative (BRI). <https://greenfdc.org/countries-of-the-belt-and-road-initiative-bri/>.
- Гасовод „Снага Сибира“ – Карактеристике, завршетак и утицај, Енергетски портал, 4.12. 2024. <https://energetskiportal.rs/gasovod-snaga-sibira-karakteristike-zavrsetak-i-uticaj/>.
- Jonathan Masters, Will Mellow, US Military Support in Five Charts, Council on Foreign Relations, September 25, 2024. <https://www.cfr.org/article/us-military-support-taiwan-five-charts>.

- Justice Antonio Carpio, The South China Sea Dispute, Presentation. <https://tile.loc.gov/storage-services/service/gdc/gdcovop/2017357527/2017357527.pdf>.
- Катедра професора Зеца, гост Дејан Шошкић – Да ли су санкције Русији успешне? 1. део. <https://www.youtube.com/watch?v=AoJnOqQrxKc>.
- Кинеско-пакистански економски коридор, <https://cpec.gov.pk/introduction/1>.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan, Treaty of Mutual Cooperation and Security between Japan and the United States of America. <https://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/ref/1.html>.
- Ministry of National Defense of the People's Republic of China, China's Military Strategy 2015. <http://eng.mod.gov.cn/xb/Publications/WhitePapers/4887928.html>.
- National Security Strategy 2015, the White House, 24. https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy_2.pdf.
- Панама се повлачи из иницијативе „Појас и пут“, Кина незадовољна, РТ Војводина, 7. фебруар 2025. https://www.rtv.rs/sr_lat/svet/panama-se-povlaci-iz-inicijative-rojas-i-put-kina-nezadovoljna_1604665.html.
- Рубио: Кинески утицај на Панамски канал представља претњу, РТ Војводина, 2. фебруар 2025. https://www.rtv.rs/sr_lat/svet/rubio-kineski-uticaj-na-panamski-kanal-predstavlja-pretnju_1603404.html.
- Сајт Иницијативе „Појас и пут“ <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/p/0T4ND13J.html>.
- Сајт НАТО, Шта је НАТО? https://www.nato.int/nato-welcome/index_mr.html.
- Сајт БРИКС <https://infobrics.org/>.
- Сајт US Energy Information Administration. <https://www.eia.gov/international/overview/country/CHN>.
- Сајт <https://asean.org/>.
- Сајт American Institute in Taiwan. <https://www.ait.org.tw/policy-history/u-s-taiwan-relations/>.
- SinoMaps Press. https://www.sinomaps.com/english/PHOTO/home/1shitu/034--035%20%E4%BA%9A%E6%B4%B2%EF%BC%88%E6%B4%B2%E5%9B%BE%EF%BC%89_jpg.html.
- The People's Republic of China, the Ministry of Foreign Affairs. https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/wjls/3604_665547/202405/t20240531_11367561.html.
- The People's Republic of China, the State Council, the Constitution 1982. https://english.www.gov.cn/archive/lawsregulations/201911/20/content_WS5ed8856ec6d0b3f0e9499913.html.
- United States Forces Korea, Mutual Defense Treaty between the United States of America and the Republic of Korea, October 1, 1953. https://www.usfk.mil/portals/105/documents/sofa/h_mutual%20defense%20treaty_1953.pdf.
- US Department of Defense, AUKUS: The Trilateral Security Partnership Between Australia, UK and US. <https://www.defense.gov/Spotlights/AUKUS/>.

Vladan M. Mirković
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
V.Mirkovic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-9995-8598

Ljubomir S. Stajić
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
Lj.Stajic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-7594-5741

Nenad P. Radivojević
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
N.Radivojevic@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0002-0630-0632

Geopolitical Position of the PR of China – State and Perspectives

Abstract: *The territory of the People's Republic of China (PRC) has traditionally been perceived in geopolitical theories as part of the inner or marginal (land) crescent, which surrounds the core (pivot) of the Eurasian continent. The interests of naval and land powers clash in this belt in order to secure global dominance. The rapid economic and social development of the PRC in the last three decades enabled it to launch the "Belt and Road" Initiative, which should result in the political, economic, cultural and infrastructural connection of the countries encompassed by this project. The fulfilment of the planned projects would provide the PRC with an exit from the geographical ring, by land to the west and by sea to the east and southeast, thus removing geographical obstacles to become a globally dominant power both on land and at sea. In such circumstances, traditional geopolitical patterns and the international order would also change. In this regard, the article analyzed the factors that influence on the geopolitical position of the PRC with a scientific prediction of that position in case of full implementation of the "Belt and Road" Initiative.*

Keywords: *geopolitics, the People's Republic of China, international order, international security, international relations, "Belt and Road".*

Датум пријема рада: 28. 02. 2025.

Датум достављања коначне верзије рада: 02. 04. 2025.

Датум прихватања рада: 07. 04. 2025.